

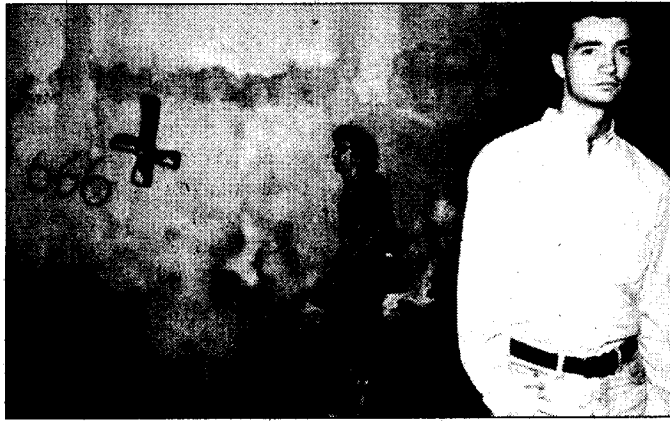
Cem Akas'ın 'Suç ve Ceza'sı

Cem Akas, 'Suç ve Ceza' kitabında ulaşılmış olan yeni ilişkiler yumağı içinde yeni bir kendini ifade ediş kipi arıyor Melih Nâsır

Göksel Yalçın'ın anısına

'Suç ve Ceza' birbirine eklemli iki metinden oluşuyor. Her ne kadar yazarın önerisi, ön ve arka kapak arasına (ki, aslında kitabın ön ve arka kapağı yok, Daha doğrusu arka kapağı yok. İki kapak da ön olarak algılanacak biçimde tasarlanmış) yerleştirilmiş bulunan bu iki metinden, okurun canının istediğini seçmesi doğrultusunda da, aslında yayınevi yazarın cinayet ve edebiyat ilişkisini -Enis Batur'un 'Cinayet ve Estetik' adlı denemesinden yola çıkarak- kendi usamlamasıyla ele aldığı metnin öncelikle okunmasını istediğinden olacak, fiyat etiketini kurmaca metnin bulunduğu kapağın üzerine yerleştirmiş. Bir tür güdüleyici hile olarak adlandırılabilir bu tutum, daha da ileri gidilerek bir söylem kurma biçimi olarak da nitelenebilir: İktidar yayınevinde daha doğrusu yazarın yönsemindeki yayınevindedir. Bu sunum, yaşadığımız çağla neredeyse özdeş tutulabilecek biçimde yinelenen 'yeni olarak yapılabilecek birşey kalmadı' tezinin baskısından çıkış aramanın ve biçimsel düzlemde gö-

reli olarak yanıt bulmanın bir yolu olarak değerlendirilebilir. Bu, doğal karşılanmaya başladığı andan itibaren, şimdiye kadar -Türkiye'de- yapılmış olan üretim biçiminin tıkanmışlığını / tıkanmaya başladığını da imlemektedir. Türkiye'de artık böylesi bir sunumun, edebiyatın işleyişi ve dış edebiyatlarla ilişkisi, ilintisi, kısası iletişimi bağlamında doğal, yapay olmayan bir evreye ait olarak algılanması gerektiğini düşünüyorum. Türkiye'de bir zamanlar futbol yoktu, ama dünya evrensel bir köy olmaya doğru gittikçe futbol da öğrenildi / öğrenmek durumunda kaldı, aynı Habeşistan'da ya da başka bir 'üçüncü dünya' ülkesinde olduğu, olabileceği gibi. Dolayısıyla, böyle bir biçim arayışının, model olarak alınan Batı'nın izlencesin-

de gidişin bir örnekçesi olarak değil, ulusallığın artık heterojenleştiği günümüzde, ulusallık için değil, evrensel kültüre / yazına yenilik getirme çabasının bir örnekçesi biçiminde algılanmasının yerinde olacağını düşünüyorum.

Cem Akas, birbirine eklemleyerek yayınladığı iki metninden birinde, cinayet-edebiyat ilişkisini kurcalarken, ardından gelecek kurgusal metnin alınma düzlemlerini de yapıtın aktığı mecra ya yerleştirir birer birer. Kurgusal yapıtta öldürme ediminin kimin tarafından gerçekleştirildiği; yazarın yapıtı içinde ölüm ve öldürme konuları için aldığı tavrı (Cem Akas bunları kayıtsız ölüm, estetezede edilmiş ölüm, hileli ölüm altbaşlıklarında topluyor); ölümün anlatı tekniği içinde tuttuğu yer ya da yazarın ölümü anlatırken izlediği yöntem; cinayet romanlarının böylesi bir bağlam içinde tuttukları yer; okuyucunun katil olarak tasarlandığı / tasarlanabileceği yeni yapıtlar; ve öldürme töresi üzerine düşüncelerin yer aldığı bir toplamdan oluşur bu önetin. Araya sıkıştırılmış olan, ben-anlatıcının öznelliğine ait fragmanlara karşın, bir deneme olarak nitelenebilecek bu metin, kendi içinde romanesk bir yapıyı taşımayışından dolayı ancak içerik olarak ele alınabilir diye düşünüyorum. Ancak bu olgu, bu yazının derin yapısını oluşturan bileşenlerin yayılma noktalarının dışında kalacağı için, bir başka tartışmada ele alınabilir.

'Suç ve Ceza'yı oluşturan ikinci metin olan kurgusal metin, Gogol'ün 'Bir Delinin Hatıra Defteri'nin çağımızda Türkiye topludurumundan bir çeşitleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek çizgisel işleyişinde, gerekse de biçiminde yer yer Oğuz Atay'ın sözdizimi ve dilyetisinden de etkilenildiği izlenimini veriyor bu kurmaca metin. Yazarın anlatıcı-benle ilgili olarak önetiminde verdiği şifrelerin karşılıklarının

Fotoğraflar: Kaan Çaydamli

kendinde de bulunması dolayısıyla, yazarın kendi içinde geçirdiği içsel serüvenlerden birinin işlenerek yazıya geçirilmiş hali olarak değerlendirilebilir. Yazarı sıradan bir insana, her gün karşılaşılabilecek sıradan bir eşyaya dönüştüren bu oyunlar, yazında Borgescil bir dönüşümün başlattığı ancak düşünsel muştularının Benjamin'e değin uzandığı bilinen ve Batı yazınlarında çok sık olarak kullanılmaya başlanılan üretimsel mayanın artık Türkiye'de de tutmaya başladığının bir göstergesidir. Evrensel iletişim çevrimi içine girmenin bir zorunluluk, girememenin bir olasılık olduğu günümüzde, sanatçı / yazar kendi halesini yine kendi isteyerek varolan disiplinleri kırabilmek adına yoketmektedir.

Kurmaca metnin daha ilk tümcelerinden itibaren, metnin kişisinin kendisiyle ilgili olarak sunduğu ipuçlarından, ona biçilen yazgının trajik bir evrilmeye uğrayacağı duyumsanır. Nitekim Cem Akaş, anlatısının sonunda Mukaber'i yakar. Mukaber, sınıflayıcı bir söylemle ifade etmeye kalkarsak, tuhaf, anormaldir. Tuhaflığı, olayları algılama biçiminden; algıladıklarını, anlam evrenindeki yerlerine oturtabilmek için kendi içinde tutarsız bir dizge kurmuş oluşundan; paranoya ve obsesyonlarından; yinelediği imla yanlışlarından ve benzeri diğer edimlerinden kaynaklanmaktadır. Böylece yaşama yordamlarına sahip bir anlatı kişinin de teorik düzlemdeki yerinin ve yazgısının

trajik, hatta traji-komik olacağı kolaylıkla kestirilebilir.

Cem Akaş, Mukaber'i metnin sonunda yoketmek üzere kurmuştur metnini. Yapıt, Mukaber'in yokolma sürecini izlettirebilmek adına değil, sonunda Mukaber'i öldürmek üzere kurulmuştur. Doğal olarak böylesi bir seçim de sakıncalarını, estetiğini zorlayacak tehlikeleri beraberinde getirmektedir. Kurmaca metin, ister klasik, ister yenilikçi anlatı türü olsun kendi içinde kapanımı olan bir evren sunmak zorundadır. Yazınsal yapıt yaratımının/üretiminden olmasa olmaz, biricik kuralıdır bu. Yazını, kâinatın yerinden alıp, kuşatılmış olduğumuz anlatılar cehenneminden kopartıp, kendisini özgül duruma getiren, bir teknik yapıp-etme işi haline getiren tek nedendir, varoluş noktasıdır sözünü ettiğim hal. Tahsin Yücel'in, "... ister 'geleneksel' olsun, ister 'çağcıl', romanın göndergesi kendi kendisidir, öncelikle kendi kendisiyle açıklanır. Bu da çağcıl romanda en azından bir iç tutarlığın, bir iç birliğin, öğeleri arasında birtakım derin bağlantıların varlığını içerir ve ister istemez birtakım biçimsel zo-

runluklar getirir, belirli bir 'tutumluluk' ister" biçimindeki düşüncelerini aynı biçimde tüm anlatı türlerine yaymak mümkündür. Çehov'un tüfeği, dün olduğu gibi bugün de patlatılmayı beklemektedir yani. Cem Akaş ise 'Suç ve Ceza'yı Mukaber'in ölümü üzerine çatdığı için, daha doğrusu çatma düşüncesiyle yola çıktığı için, ister istemez kuşatılmış olduğumuz evrenden Mukaber'i ölüme götürebilecek olası herşeyi bir yapıntı gerci olarak anlatısının içine katar, yapıntı bütünselliğini gözardı ederek. Ancak hemen belirtmeliyim ki bu, zorunlu bir seçimdir. Yolculuğunun başlangı-

c ı n d a

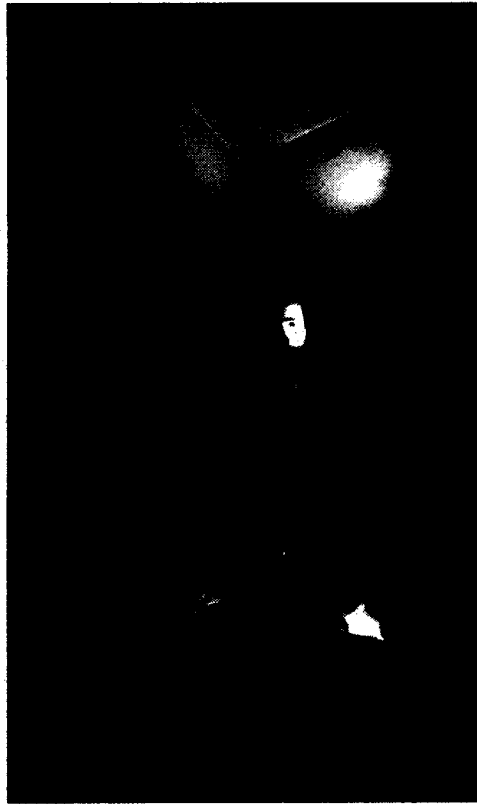
Cem Akaş

anlatıyı kurma edimi yaşamdan bir kesit sunmak adına değil, sentetik bir ölümü gerçekleştirmek, ona varmak için seçilmiştir. Böyle olunca da ortaya çıkan yapıtın, kapanımı olan bir evren sunması olanaksızlaşır. Cem Akış, Mukaber'in ölümüyle sonuçlanan anlatı evrenini kurmak / yazmak için değil, sonunda Mukaber'i öldürmek üzere her ne olursa olsun rastgele seçilmiş parçalardan oluşan, homojen olmayan bir örüntü kurarak ve bundan yararlanarak bir anlatı oluşturma durumunda kalmıştır. Böylesi bir amaç da kuşkusuz hiçbir dönemde, yaratılmış / üretilmiş olan yazınsal yapıtın bir estetik nesne olarak tanımlanmasına yetmemiştir ve yetmez de.

Cem Akış, anlatının biçimini / sözdizimini, anlatı kişinin tuhaflığını sergileyecek doğrultuda, belleğinin işleyişine uygun olarak ve yine onun ağzından olacak biçimde birinci tekil kişi optiğinden bakarak / yazarak gerçekleştirmiştir. Noktalama işaretlerini çoğu kez bilinçli bir biçimde unutarak, yazım yanlışlarını sürekli bir biçimde tekrarlayarak, bir tümce içine o tümcenin yargısını desteklemeyecek hatta kimi zaman örselemeye kadar dahi varabilecek kimi başka tümcecikler yerleştirerek ve bundan başka, olası olarak dilbilgisel birikimin sınırları dışına taşan kimi dilbozumlarını bilinçli olarak kullanarak anlatının biçimini oluşturur Cem Akış. Son zamanlarda benzeri örneklere rastlamaya başladığımız böylesi bir sözdiziminin sırtını büyük ölçüde bilinçakışı tekniğine yasladığı söylenilebilir. Bilinçakışı, modern zamanların yazına hediye ettiği en önemli teknik olanaklardan biriydi. Parçalanmaya başlayan bireyliğin kendi içselliğinde ulaştığı parametreler, en kolay betimlenme gereçlerinden birini bilinçakışı tekniği sayesinde buluyordu kuşkusuz. Ancak üretim ilişkilerindeki farklılaşma sonucu, doğal olarak, parçalanma evresinde bu-

lunan bireyin içsellığı, kendisini yeni koşullara uydurmak üzere henüz tanımını kurabilecek yetkinlikte net olarak herhangi bir fotoğrafa sahip olmadığımızdan

dolayı- eskisinden daha kapalı, yaşama karşı belki daha sofistike denilebilecek yeni, farklı bir duruma dönüştü. Bu da yaşamın teorik ve pratik her aşamasında yeni bir kendini-ifade ediş kipini zorunlu kıldı. Yeni söylev kipinin, oluşması yazının üretim ilişkilerinden görece özerk olmasına karşın, yazıya ve yazına yansımaması düşünülemezdi. Böylece yazının dokusunun aynı kalmasına karşın (çünkü yazın da diğer tüm sanat dalları gibi bir kendini ifade ediş bir tavır alış edimidir), oluştuğu ipliklerin düğümlerinde yeni oynamalar, farklı desen arayışları oluşmaya / belirginleşmeye başladı. İşte Cem Akış'ın 'Suç ve Ceza'nın biçimini oluşturmada kullandığı teknik de böylesi bir arayışın yansımasıdır. Ulaşılmış olan yeni ilişkiler yumağı içinde, yeni bir kendini-ifade ediş kipi arayan yazının estetiksel seçimidir ortaya çıkan biçim. Ancak burada şu da belirtilmelidir ki; yaşadığımız dönemin nereye varacağı belli olmayan bir geçiş dönemi olması dolayısıyla, bu tür seçimlerin / arayışların bir kurumlaşma ortaya çıkarıp çıkaramayacağı ve çıkaracaksa da hangi türde bir kurumlaşmayı oluşturacağı konusunda sav-sözler üretmek için henüz erken gibi görünmektedir. Buna karşın, tüm yanlış olasıklarımı da göze alarak, böylesi bir kurumlaşmanın Cem Akış'ın seçimi doğrultusunda olarak, belki biraz daha seyreltilip inceltilmiş biçimiyle evrilmeye uğrayacağını düşünüyorum.

Sonuç olarak, Cem Akış bir yazın insanı titizliğiyle elindeki büyüteci bir yandan yaşadığı çağın sorunsallarına tutarken, bir diğer yandan da bu sorunsalların oluşturduğu açmazları yapıtında ileri-çağcılık durağında konaklayarak has yazıyı kurmaya çalışıyor denilebilir. Ama bir de 'Suç ve Ceza'nın okuruna sunduğu evren yeterli bütünlüğü taşıyabilseydi... Kimbilir, belki de benim kuruntumdur tüm bunlar. ■